

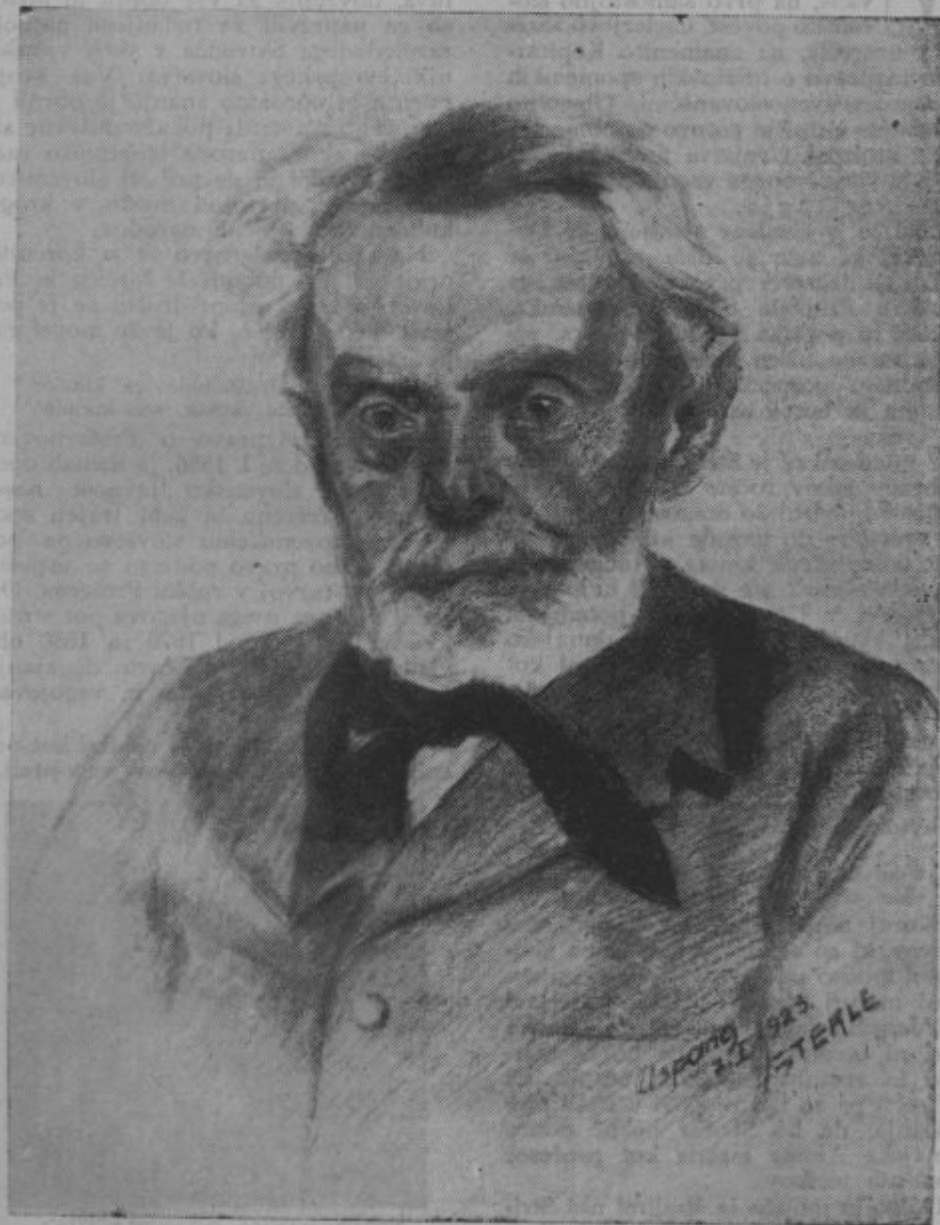
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 10.

V LJUBLJANI, 7. MARCA 1936.

KNJIGA 19

JOS. STERLE

JOS. STERLE

JOSIPU STRITARJU

SLAVNOSTNE BESEDE ZA STOLETNICO ROJSTVA

(Podsmreka 6. III. 1836 — Rogaška Slatina 23. XI. 1923).

ANTOL ADAMČIČ STANKO BUNC LILIJAN ARKAR

V vrsti številnih obletnic, ki jih bomo letos praznovali, n. pr. v spomin na največjo Prešernovo ustvaritev »Krst pri Savici«, na prvo samostojno slovensko povest, Ciglerjevo »Srečo v nesreči«, na znamenito Kopitarjevo razpravo o brižinskih spomenikih in starocerkvenoslovanščini, Glagolito Clozianus i. dr., je gotovo najpomembnejša stoletnica rojstva pesnika, pisatelja in slovstvenega vzgojitelja — Josipa Stritarja.

Izšel je iz klasične zemlje naše Dolenjske, ki nam je dala najvažnejše kulturne delavce: prvaka slovenskega slovstva Primoža Trubarja, pesnika, kritika in politika Frana Levstika, prvega romanopisca Josipa Jurčiča ter narodnega gospodarja, daljnovidnega politika in borca za Jugoslavijo dr. J. E. Kreka.

V mladosti se je Stritar nasrkal vseh zlahtnih sokov rodne zemlje: neizkorenjlive ljubezni do domovine, neomajne zvestobe do naroda in čiste govorice dolenjskega kmeta. Nadarjenost in vedoželjnost sta ga gnali najprej v Ljubljano v latinske šole, potem na študij klasičnih jezikov na dunajsko vseučilišče, nato pa je prepotoval kot dobro situiran domači učitelj v bogatih dunajskih rodbinah križem kražem skoraj vso zahodno Evropo. Tudi on bi se mogel pohabati z Andrejem Smoltom:

Videl sem Nemško, Francoško, Britansko,

videl sem Švajca visoke goré,
videl sem jasno nebo italijensko.

Skoraj nihče izmed njegovih součencev, ki so se slovstveno že na gimnaziji močno udejstvovali in po opravljeni maturi postali glavni sodelavci pri Janežičevem »Slovenskem Glasniku«, ni utegnil slutiti, da bo ta marljivi in vestni dijak kdaj pesnik, na univerzi pa so bili njegovi učitelji prepričanja, da bo Stritar nekoč ponos dunajske Almale matris kot profesor klasičnih jezikov.

Dolgo in mnogo je študiral naš Stritar, si pridobil obilno znanje jezikov in globoko poznavanje starejših in no-

vejših evropskih slovstev in se prepuštil umetniškemu in estetskemu uživanju umetnin. Silno občutljiv temperament, tenkosluten estetski čut in narava, dovzetna za vse dobro in novo, so ga napravili za tedanjega najbolj razgledanega Slovenca v vseh vprašanih evropskega slovstva. Vse svoje talente in ogromno znanje je obrnil v eno samo smer: da pokaže duševne sile slovenskega naroda umetniško razvajeni Evropi in da pribori slovenskemu narodu dostojno mesto v krogu kulturnih evropskih narodov.

Na svoje poslanstvo se je korenito pripravil. Po pobudi J. Jurčiča in Fr. Levstika ter v njuni družbi se je pojavil dokaj pozno, ko je že mogel zapeti s Prešernom:

Dni mojih lepši polovica kmalo,
mladosti leta, kmalo ste minule!

S temeljito razpravo o Prešernovem življenju in delu l. 1886. je namah opozoril vso slovensko javnost nase, ustvaril Prešernu in sebi trajen spomenik, slovenskemu slovstvu pa postavil edino pravo podlago za uspešni nadaljnji razvoj v znaku Prešerna. Od tedaj dalje se dviga njegova pot strmo kvišku, ko je med 1870 in 1880 obvladoval vse naše duhovno dogajanje kot osredna ustvarjalna in vzgojevalna sila.

V naše slovstvo se je usidral kot pesnik, pisatelj in slovstveni vzgojitelj.

STRITARJEVA ROJSTNA HIŠA
V PODSMREKI

Kot pesnik je zlagal Boris Miran pripovedne pesmi o Turkih na Slevici, o trpljenju bosenske raje, pel mladini basni, poklanjal inteligentu razmišljujoče lirske pesmi, ki jih odlikujejo ja-

sne misli, dovršena oblika in gladek jezik. »Dunajski soneti« in »Pasji govor« ga označujejo kot odločnega borca za sleherni napredek in zoper vsakršno nazadnjaštvo ter omejenost.

Slovenska Lizbona.

In zdaj se se gablcla šo nebesa,
Lorance zoper tebe siromaka,
Pod tate zemlja maje se in rimesa;
Nam bože! Groza, stah povsed te čaka,
Serop pota, stane pučijo se kosi,
Kje išči si zavolja v pozni noči?

Vstanite, hitro, hitro, stari oče!
Na ramo bolno mater, mož, zademi!
Pod milo nebo iz nesrečne kloče!
Vratu se, dote, vrojiga skloni!
»Stah! sodni dan kaj neda, mati!«
»Oj tako, nič pri meni ni se bati.«

V veslem tun, velikonočnem čas;
Ko so mladi, življenja se rodijo,
Tod podržali job in tob se glasi,
Brez milosti nesreča gospoduje;
Lorance nina sroče, blagoslova
Nebotna dela me rosi njegova.

Faksimile STRITARJEVE PESMI »Slovenska Lizbona«, ki jo je pesnik napisal po ljubljanskem potresu l. 1895.

Pisal je prvi slovenske pesmi o delavcu. Posebno mesto zavzema njegova pesem, ki veruje v kulturno poslanstvo Slovanov, svojevrsten Stritarjev messianizem, in toži o svetobolju, bolečini solzne doline, ki je izraz neskladnosti med ideali in resničnim življenjem.

Kot pisatelj je ustvaril prvo našo čuvstveno povest »Svetinovo Metko«, v romanu »Zorinu« razvil svoje mnenje o svetobolju, v »Gospodu Mirodolskem« pa pokazal na srečno idilično in čuvstveno življenje v nepokvarjeni naravi, kar je njegov osebni ideal. Z zbirkami mladinskih spisov je zabaval mladino: poleti z Jagodami Pod lipo, v Zimskih večerih pa z Lešniki.

Kot slovstveni vzgojitelj je privedel Levstikovo načelo literarne kritike do zmage in razširil področje kritike preko jezika na estetiko in na vse kulturno življenje. Stvoril je sa-

lonski slog knjižnega jezika, ki je postal gibčen in prozen ter sposoben za razpravo, za občevanje tudi najvišjih slojev in za izrazilo najfinejših čustev. Ostril je literarni okus med pisatelji in čitatelji s svojimi »Kritičnimi pismi« in »Literarnimi pogovori«, pravilno ocenjeval književna dela, uvajal nove slovstvene vrste po evropskem zgledu (čuvstveno povest, družabni psihološki roman itd.), pokazal vzor pesnika v Prešernu, vzgajal nov pisateljski rod, budil spoštovanje do pesniškega dela, ustanovil prvi slovenski strogo literarni list »Zvon« (1870, 1876—80) ter dokazal, da je književnost neogibni sestavni del narodne kulture.

Stritar je s svojim izvrstnim poznanjem človeške duše in srca, z lepim narodnim izražanjem, z dovršenim slogom ter miselno potenco idealizma, svetobolja in čuvstvenosti stvoril po-

Zapuščena pisateljska grobnica na opustošenem pokopališču sv. Krištofa v Ljubljani, kamor so proti pesnikovi želji položili smrtne ostanke »osrednje postave slovenske literature« (kakor imenjuje dr. Iv. Prijatelj Stritarja). Da:

Si kamena ne bo, ni krta
na groba, v katerem bežem spak
malo se umirjam se približa,
da, da, gromčijo in dežajo

Pod hladno, mirno to gomile
počivaj trdnost ti srca:
aj, dokler moglo ti nositi
druženja vsake si gorje!

(Jana Stritar, Po smrti)

sebeno šolo, ki jo je znal voditi tako uspešno, kot pred njim edinole Matija Čop, a za njim —? Njegove slabe strani, predvsem svetobolje in pretirani idealizem, sta le trenutno omamila mlajše pesnike, ki jih je kaj kmalu iztrezil nastopajoči realizem. Nova struja realizma in naturalizma sta Stritarja potisnila povsem na stran, a tudi sam se ji je odločno izognil, kajti zgrozil se je že ob prvem slišanju o naturalizmu iz Pariza in svaril Slovence pred njim. Tedaj ni bil oni prožni mladi Stritar, da bi mogel dojeti nove tokove in jih z uspehom okreniti na naša tla ter tako še enkrat poseči enako plodno v našo kulturo, kot je to storil v dobi napona svojih sil. Stritarjevo telo je mrtvo, njegov duh pa živi v naši kulturi!

STRITARJU OB STOLETNICI

A. DEBELJAK

*Kako? zares prešlo je sto že let,
kar zibka Tvoja je Podsmreko tekla
in sojenica Ti je blaga rekla:*

»Ti svojcem boš učitelj in poet?«

*Odpiral dolgo si nam okna v svet,
da sveža struja nam je v hrame tekla.
Vsega človeštva bol je Tebe pekla,
z gospodo bil si, a za rajo vnet.*

*Kar ti si židal, čas nam ne poruši.
Pomnik trpežen sebi si postavil:
v rojakov Tvojih srcu je in duši.*

*Tvoj kraj s trozvezdjem se je, glej,
proslavil:*

*T - I, in S žareli bodo s svoda,
dokler ne sklene naša se usoda.*

STRITAR IN ŽENSKO VPRAŠANJE

Ob stoletnici rojstva enega naših najpomembnejših literatov, Josipa Stritarja (6. marca), stoji pred nami že jasno izrisan lik tega moža. V svojem bistvu je bil Stritar vzgojitelj — slovstveni, etični in družabni. Vnanja oblika njegovega vzgojiteljstva je pa bilo estetstvo. Vsi njegovi нравni in družabni nazori so prepojeni z estetskimi čustvovanjem in leposlovnostjo oblika je mnogokrat pri Stritarju le izraz misli o človeštvu, ki jih je vanjo po'ožil.

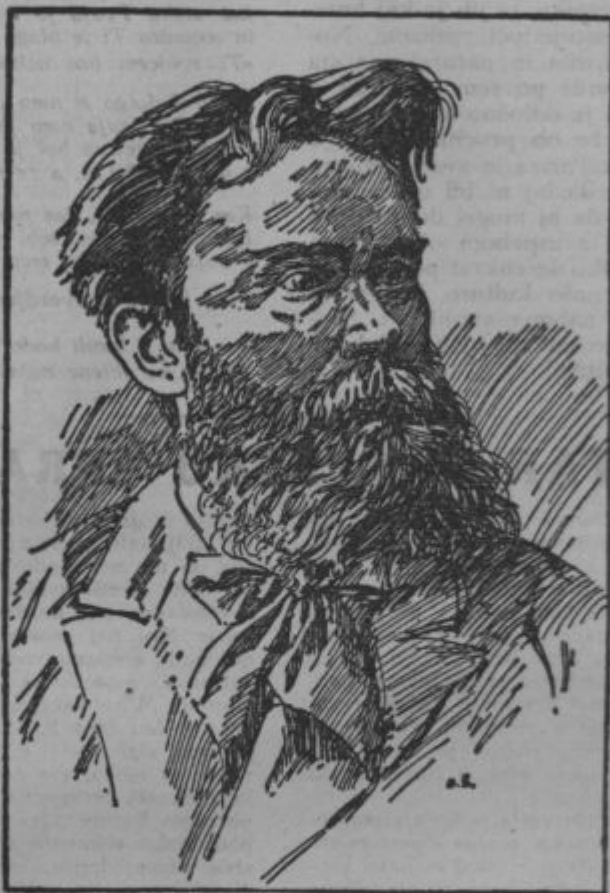
Za esteta in vzgojitelja je Stritarja usposabljal tudi njegova močna čustvenost. Ta ga je vodila, da si je iskal in našel vzore v nemškem, francoskem in angleškem duhovnem svetu. Zaeno pa je sprejel po tej poti tudi moogo nazorov o družbi, ki so bili v zapadni Evropi ali že uvečjavljeni, ali pa so se šele borili za priznanje. Eno takih vprašanj je ženska osvobojba. Čudno, da kljub mnogim ženskim listom in publicistkam še danes ni nihče preiskal razvoja tega vprašanja, kolikor se kaže v slovenski publicistiki. Prišli bi do ugotovitve, da je prvi obširneje načel to vprašanje pri Slovencih prav Stritar in da so ga nadaljevali drugi možiki (n. pr. Fran Cestlin v LZ, 1884 itd.).

Zanimivo bi bilo ugotoviti, kakšna je podoba ženske v Stritarjevi pesmi in povesti. Tu naj bo opozorjeno le na neposredno obravnavanje ženskega vprašanja v njegovem romanu »Gospod Mirodolski« (Zvon 1876). V družbi podeželskih izobražencev sproži razgovor o tem vprašanju opazka profesorja Radovana, da ženske niso za drugo na svetu, kakor da

motijo in dražijo človeka« (Zbrani spisi II, str. 259), nato pa še njegovo nerodno vedenje ob nevesti Radovan izjavi, da so daloč že »srednjeveški časi malikovanja z ženstvom, one nezdrave, nemoške galanterije. Mož naj spoštuje ženo, enakorodna mu bodi, enakopravna« (r. t. 266). Gospa Jarinova, graščakinja in sosedka modrega gospoda Mirodolskega, naveže na te besede ironičen opis ženskega stanja v Evropi: žena služi vselej in povsod »kroni stvaritve« — možu, vse pod videzom svobode in enakosti. Sužnja je žena v »visoko izobraženi Evropi... v visokih palačah in pod nizko slamnato streho. Tu je tiranstvo doma; hujše, sramotnejše nego pri divjakihi, zavito v sleparske, prijetno doneče besede. Radovan imenuje gospo »gornico« »prorokinja ženske osvoboje. Osvoboja ni prava beseda, vendar emancipacija ima tako neprijeten, tuj glas.« Kakor je v besede gospe Jarinove položil Stritar pretirano in preveč posplošeno naziranje borilk za ženske pravice, tako je v sledečem Radovanovem govoru — kot paraleli, ustvarjaljoči ravnovesje! — v šaljivem kramljanju karikiral žensko gibanje za osvobojo. Kulturnozgodovinske so besede v tem odlomku, v katerih časovno označuje pisatelj žensko osvobojo kot »najnovejše vprašanje družabnega življenja« (str. 270); dalje podaja Stritar svoje nazore o ženski nalogi, ki je v dolžnostih in pravicah, odmerjenih jim »po naravnih in človeških zakonih« (r. t.); sodobne borilke za osvobojo pa »hrepene in silijo v to, kar jim hode, kar jim mora biti večno nedosežno.« Radovan je menil, da so take »igračke, pevke, plesalke in enake »ženščine« (271),

ki so »prestopile meje svojega spola«, doma samo v Ameriki, na Angleškem, na Ruskem, na Nemškem. Ironizira »zarotbo« novih žensk, ki se bodo kakor sodobne

Gospod Mirodolski se pridružuje Radovanovemu mnenju in se zavzema za žensko izobrazbo: »... da se dekleta po učilnicah in družinah zreajo in poučujejo tako-

SASA SANTEL

JOS. STRITAR

Jos. Stritar

Faksimile Stritarjevega podpisa

Amazonke maščevale nad moškimi. Gospa Jarinova govori nato bolj umirjeno o vladni moški sile v vsem življenju in zagovarja »pravočutje«, ki bo prineslo človeštvu enakopravnost v čistem pomenu besede, brez pretiravanja in ironičnega prizvoka na katerokoli stran. Debatu nadaljuje Radovan, ki opozarja na propad rimske države ob času, ko sta »spola prestopila svoje naravne meje«. Označuje moško gledanje na žensko in moško vrednotenje ženskih lastnosti ter izraža mnenje, naj ženska dopolnjuje moškega. Zavzema se za ženski naravni poklic — družinsko življenje. —

da pridejo do potrebne samostalnosti... Kadar bodejo tako odgojene in izučene, tedaj naj se razširi tesno okrožje ženske delavnosti; ženskim naj se izročajo dela, posli, službe, za katere imajo zmožnost in veselje. Ta je, po mojih mislih, edino prava ženska osvoboja. Tako se je Stritar načelno izrekel za vstop ženske v poklice, ki so bili nekoč dostopni le moškim. Vplival je nanj glede tega vzgled velikih zapadno evropskih držav; saj je francoski pisatelj, škof Fénelon napisal celo knjigo — že v 18. stoletju! — o vzgoji in izobrazbi deklet! Dalje je vplivala nanj čustvena ro-

mantika, poveličujoča ženstvo in ženskost, nositeljico čuvstvenosti. Stritar idealist, ki ga je bolelo vsako nesoglasje v človeški družbi, je bil že disponiran za prehod ženske v javno življenje. Tako stanje je bilo gotovo sprejemljivejše njegovi naravi, kakor pa brezpravnost in ponižanje.

Marsikako misel o ženski vsebujejo še Stritarjevi cseji. Ne smemo pozabiti, da je bil Stritar v našem kulturnem razvoju tisti, ki je odprl naši zemlji okna in vrata v svet in v svojih delih obravnaval največ različnih vprašanj med vsemi našimi pisatelji. V. N.

HARBIN, DALJNIJ, PORT ARTUR

N A D A L J E V A N J E

Kakšna je današnja vloga teh nekdanj ruskih mest? Harbin, ležeč na važnem železničnem križišču, je kot središče Mandžurije, napredoval prav po ameriško. Še leta 1900. je bila na tem mestu majhna vas z železniško postajo. Imela pa je velikanske kurilnice in železniške delavnice, ki so ustvarile pogoje za razvoj velikega mesta in važnega trgovskega središča. Danes šteje Harbin pol milijona prebivalcev, od katerih je kakih 100.000 Rusov, le 6000 Niponcev, ostali pa so Kitajci. Veliko število Rusov daje mestu evropsko obeležje in nekateri mestni deli so prave ruske četrti, kjer se razvija življenje, kakršno je bilo značilno za Rusijo do boljševiške revolucije. Ruski značaj vzdržujejo šole, osnovne in srednje ter univerza, kakor tudi živahno delovanje pravoslavne cerkve. Mesto leži ob sotočju rek Sungari in Noni ter je zaradi tega često poplavljen. Ena izmed največjih poplav je zadela mesto l. 1914., ko je voda odnesla nešteto kitajskih koč in hišic, pravijo pa, da je bila povodenj l. 1932. še večja. Do dva milijona ljudi je ostalo brez strehe in polovica žetve vsega okrožja je bila uničena. Ob takih prilikah se vedno pojavita kuga in kolera, ki pa ju moderna zdravstvena služba vedno zelo hitro zatire.

Vzhodno-kitajska železnica se zdaj imenuje severnomandžurska in je nesporno najdražja železnica na svetu. Ako odpremi trgovec zaboj cigaret iz Harbina v cesarsko prestolnico Hsin King, ga stane prevoz toliko, kakor pomorski prevoz iz Londona v Port Artur. Potnikov ima silno malo, kajti razen denarja je potrebna za pot tudi izredna hrabrost. Vsakdanji napadi ostrašijo marsikoga in tako vozijo razkošni vozovi večinoma prazni. Niponske oblasti se sicer trudijo, da bi zatrle razbojništvo, toda doslej ni posebnega uspeha. Od Port Arturja do Hsin Kinga oblast še

nekako jamči za varnost, dalje pa ne svetuje nikomur potovanja po železnici. Iz teh razlogov železnica ni rentabilna, odkar so jo morali sovjeti dati iz rok in odkar so se začele politične zmešnjave v Mandžuriji.

V popolnoma moderno mesto pa se je razvil v zadnjih tridesetih letih Daljnij, nekdanja ruska trgovska luka na polotoku Kvantungu. Zgrajena je po načrtih ruskih inženjerjev, izdelanih pred tremi desetletji. Danes ne nosi več svojega pomembnega slovanskega imena, marveč se imenuje po niponsko Dajren. To je niponska izgovarjava kitajskega imena Tajlien, kar pomeni »veliki spoj« med Katijsko in Mandžurijo. Mesto ima nad vse živahno trgovino s kožami, sojo, premogom in drugimi rudninami, saj je glavna izvozna luka za mandžurske pridelke in glavna uvozna luka za niponske industrijske izdelke v Mandžurijo. L. 1898., ko je Rusija zasedla polotok Liaotung, je bila na tem mestu skromna ribiška vasica, sestojeca iz par koč, danes pa je tu krasno mesto z modernimi stavbami in s 450.000 prebivalci; od slednjih je le dobra četrtina Niponcev, ostali so Kitajci. Ureditev mesta je v vsakem pogledu na višini ter se Dajren zelo blagodejno loči od vseh ostalih mandžurskih, kitajskih in niponskih mest.

Dobro uro avtomobilske vožnje od Dajrena leži mesto Riojun, ki je svetu znano pod imenom Port Artur. Asfaltirana cesta se vije med slikovitimi griči in veže to tiho mesto vojaške slave z bučnim trgovskim emporijem Dajrenom. Port Artur je ohranil svoj stari značaj pokrajinskega mesta in zdi se, da živi le še ob spominih znamenitega obleganja iz l. 1904. in 1905. Port Artur je ostal vojna luka tudi pod Niponci, zato se je vse gospodarsko življenje osredotočilo na Dajren. Njegovo evropsko ime izhaja še iz l. 1857. iz vojne Angležev in Francozov proti Kitajski. Zaveznika sta v tej

luki imela bazo za svoje operacije, zato so pristanišče imenovali na čast princu Arturju, kasnejšemu vojvodi Connaughtskem. Borbe v rusko-niponski vojni za Port Artur so znamenite zaradi tega, ker se je tu prvič v velikem obsegu razvijala vojna v okopih, zakopih, podkopih in prekopih. Kot vojno sredstvo so Rusi prvič uporabili strahovito bodljikavo žico, volče jame s koničastimi koli na dnu in druge neusmiljene obrambne uvedbe. Posadka je vzdržala brez pomoči, popolnoma odrezana od sveta na kopnem in na morju polnih enajst mesecev in je z brezprimerno hrabrostjo odbijala silovite naskoke nadmočnega sovražnika. Duša odpora je bil general Kondratenko in pet dni po njegovi smrti, — raztrgala ga je niponska granata, ko je ravno dajal navodila svojim vojakom za protinapad —, so popustili

živci vrhovnemu poveljniku Nemcu Stösslu, da je predal trdnjavo Niponcem.

Sedanji oblastniki so pustili nekatere utrdbe nedotaknjene in jih vzdržujejo v prejšnjem stanju, da jih kažejo posetnikom, ki v velikem številu prihajajo iz Niponske. Ruska imena Zlata gora, Tigrov rep i. dr. so izginila, na njihovo mesto pa so stopila niponska Haku Gjoku San, Tung Čiku San in slična, ki jih naš človek ne more razlikovati. Kratka doba ruskega gospostva na polotoku Kvantungu ni zapustila nikakih drugih sledov, kajti vse so Niponci skrbno izbrisali, da si s tem tudi na zunaj utrdijo upravičenost svoje posesti. Ruski vpliv je zagnan daleč nazaj za Amur in tudi tam bojuje hud boj proti napadalnemu duhu otoškega carstva.

(Po Isabelli Debran — Bk)

P R I S E B N O S T

DR. IVO ŠORLI

Covoril smo o prisebnosti: ti-stem daru, da se takoj spet osvestiš, če te je kdaj usoda udarila naravnost po čelu, da se v še tako težkem nenadnem položaju, nemudoma zopet znaj-deš, novim okolnostim vsaj še pravočasno prilagodiš. In smo se vsi zložili v tem, da je na drugi strani treba prav takega »preskušenelega dogodka«, preden lahko o sebi trdiš, da je tvoj duh po potrebi in sili res brez odloga »prisoten«. Nato je vsak posebej skušal s kakim primernim lastnim dožitkom dokazati, da si on to dragoceno svojstvo opravično lasti. Julij zato, ker je v hipu, ko ga je prebudil visok plamen, že vr-gel na gorečo posteljo poleg sebe blazi-no, Pavel ker je zletel skozi okno, še preden je bomba dospela do nadstropja nad njim, a Miha, ker je potegnil iz vo-de svojo taščo, še preden jo je krč pri-jel; drugi so pa kar lepo pošteno pove-dali, da so v enakih silah počeli vsega šmenta, samo pravega ne.

— Kaj pa ti, Janez, ki si s svojimi hi-storijami vedno prvi? sem telesno po-dregal sodnika Mrčelja, posebno še za-to, ker se je tako skrivnostno mugal.

— Premišlujem, ali ta stvar sodi sem ali ne, me je pogledal Mrčelj. Vi vsi na-vajate same kočljive dogodivščine, to je takšne, ki so zvezane s nekakim tvega-

DR. IVO ŠORLI

njem osebne varnosti, če ne celo življe-nja samega. Jaz bi se pa bil samo hudo zameril, da se nekoč nisem tako dobro držal. Stvar pa poleg tega izvira iz že zelo davnih časov, mojih dijaških let. Takrat sem bil domači učitelj pri grofih Valsasina, sem živel na nekem gradu

blizu bavarske meje in prihajal samo čez počitnice domov. Denarja mi tiste tedne ni manjkalo in tako sem prepotoval vso domovino. Nekoč me je zaneslo na veliko narodno veselico blizu Trsta. Besedo sem imel v oblasti, in ko so me starejši gospodje naprosili, naj bi tudi jaz kaj povedal, sem zlezel na oder, mahal z rokami, grmel, da se je zemlja tresla, in styar sploh menda še precej dobro opravil. Vsaj ploskanja ni bilo ne konca ne kraja; potem pa so me — saj veste, kako živi so bili tisti ljudje — še malo naokoli nosili. Flizično sem takrat spoznal, da ta vrsta slavlja ni preveč prijetna, ker vsak noslec misli, da je tvoja desna ali leva noga zdaj njegova in da jo bo morda še za spomin domov vzel; a za narod preneseš tudi to. Skratka lepo je bilo in zvečer smo se tudi z dekletki prav rodoljubno poljubljali.

No, jaz se vrnem na svoj grad, pa ti dobim kak dan pozneje drobno pisemce, da me je ljubezniva dopisnica videla in ališala na tistem shodu in ji moje »ognjevitte besede še vedno po duši zvene«. Silno ji je žal, da so jo starši takoj odvedli (pametni ljudje!) in me tako ni mogla osebno spoznati. Če pa utegnem — ona zelo ljubi takšno »izmenjavanje misli« — bi se lahko razvilo med nama prav lepo dopisovanje.

Utegnil sem (pravkar sem bil napravil prvi izpit), dekletce je pisalo res prijetno, pa sva začela. Po nekaj mesecev sva se tako približala, da sem že naravnost zahteval, naj mi pošlje svojo sliko, in ji kar povedal, da na tisto njeno zahtevanje, češ, »nisem lepa« in takšno, prav nič ne dam. Pa res pride zelo čeden obrazek in vse ostalo, kakor se spodobi, kolikor moreš po fotografiji soditi. Ker je vse kazalo, da je dekle tudi iz dobre hiše, a mi je to, ko sem takole od daleč vpraševal, še neki znanec potrdil, se je tisto pisarjenje naposled ogrelo najmanj že do toplega prijateljstva. Tako je bilo čisto naravno, da sva se zmenila kar še za sestanek čez počitnice; in sicer lepo pošteno, da bom tri, štiri dni gost njenih staršev, dobiva pa se na njeni postaji.

Izstopim, se ozrem po tistem perončku in se začudim, kako da je ni. Kar ti iz nekega kota prikoraca starikovo ženšče s sicer še precej razvitim gorenjim telesom, nog pa tako rekoč nikjer. »Poznate vi gospodično Milico to in to?« »Milica ta in ta sem jaz, a vi gospod ta in ta?«

Prijatelji prav nič se ne bom široko-ustil, a še danes imam ponosno zavest, da se je moj obraz takoj pokoril in da je iz njega zazarelo samo »prijetno preseenečenje«. Vrag vedi, odkod sicer pošten in vrhu tega še mlad človek zajame toliko hinavščine!

— To je srčna kultura, prijatelj! se je zarežal Julij.

— Da. Toda brez tvoje bedaste ironije, ti opica! ga je zavrnil pripovedovalec.

— No in?

— No, in? Stopal sem poleg nje, kakor da spremljam Greto Garbo in ji pripovedoval o svojem potovanju, kakor da mi sirota sega vsaj do ramena in ne smo do pasu.

— Še kaj?

— Da, še to: nesreča je hotela, da je imela prekrasno in nad vse ljubko sestro Marto. Toda to revše naju je tista dva dneva, ko sem zaradi lepšega prav moral ostati, neusmiljeno stražilo.

Dopisovanju je bilo seveda konec?

— Ne. Šele ona ga je čez pol leta prekinila. Za roko jo je bil zaprosil bogat vdovec in lepo se je opravičila, da mene toliko let vendar ne more čakati. Žive-la je potem zelo nesrečno, revica, a predlanskim je umrla.

— Hudo te je skušal gospod Bog! je vzdihnil Pavel.

— Srečo ima, da ga ni mogel vrag! Drugače bi ga bila tista Marta najbrže še ujela in danes bi človeštvo štele enega zadovoljnega sameca manj, je skomignil Julij.

— Zadovoljen si ti, samec pa jaz! je mračno zamrmral Mrčelj.

B E L A S M R T

K PETINDVAJSETLETNICI EKSPEDICIJE KAPITANA ROBERTA SCOTTA

Snežni vihar divja preko polarnega ledovja, termometer pada in kaže najprvo 40, potem 50, potem 60 stop. pod ničlo. Siv somrak leži nad samotnim moškom Rossove ledne pregrade, ki veže Južno Viktorijino deželo s tečajem.

Od severa sem tepta dvanaajstotica mož novi sneg pod nogami, vleče do vrha

smrti, zmrzli do kosti, toda na obrazu jim igra stari, pogumni nasmeh, nasmeh ki se roga celo smrti. »Tovariši«, pravi Scott z mehkim glasom, »štirje možje od nas se morajo vrniti k zimskemu taborišču na rtu Evansu. Naloga jim je, da nam pridejo pozneje s sanmi na pasjo vprego naproti in nas popeljejo nazaj do Terre Nove«.

SCOTT V KOCI NA ROSSOVEM OTOKU

naložene sani za seboj in tipa naprej, previdno, korak za korakom. To je južni oddelek angleške odprave kapitana Scotta na južni tečaj. Osebine rasejo možem na rokah in nogah, oči so jim kakor otrple in oslepljele, a skozi grozoto viharja in mraza nadaljujejo svojo pot cilju naproti.

Kapitan Scott se za hip ustavi, potem zavpije svojim tovarišem, da bi ga mogli v tulečem viharju slišati: »Se pet sto metrov!«

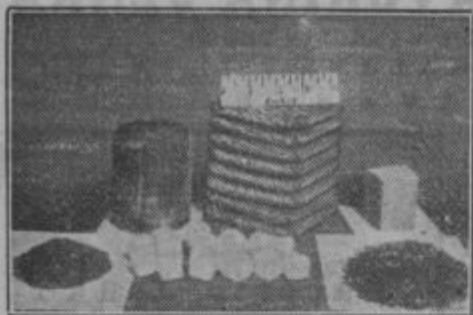
Cela ura mine, potem je teh pet sto metrov za njimi, dosegli so Zgornji Beardmoreov lednik. Tu si pripravijo tabor kot etapno postajo na poti do tečaja.

Še dva dni je do božičnega večera 1911. Možje se zberejo v šotoru, utrujeni do

Možje molčijo. Nobeden ne bi bil rad med temi, ki se bodo vrnili, vsak bi rad doživel ob vodjevi strani trenutek, ko bodo kot prvi stopili na južni tečaj. Dr. Atkinson, biolog ekspedicije, stopi pred kapitana: »In kdo so ti štirje možje?«

Scott se nasmehne z iskrenim nasmehom: »Pred vsem pogumni vpraševalec sam.« Atkinsonu je težko, da bi odgovoril kapitanovemu nasmehu. Scott se zresni: »Potem vi, Cherry-Garrard — in vi, dr. Wright — in četrti... četrti ste vi, Keohane.« Častnik se vgrizne v ustnice, a tiho priklima.

Dr. Atkinson ima še eno vprašanje: »Torej ob koncu marca, kapitan?« — »Od srede marca do začetka aprila hočem biti spet v glavnem taborišču. Ne

Redni dnevni obrok živeža za enega moža na Scottovi zadnji ekspediciji (posušeno meso, prepečenec, maslo, kakav, sladkor in čaj)

pozabite naložiti živeža in kuriva za tri tedne na sani. — »All right. Ob pravem času vam odpotujemo naproti in vas spravimo nazaj. Zbogom, kapitan!«

Stisk roke od moža do moža, potem se oba oddelka ločita. 28. jan. 1912 so Atkinson in njegovi trije spremljevalci dospeli srečno na Evansov rt. Osem mož preostalega Scottovega oddelka pa je korakalo proti južnemu tečaju.

★

Poročnik Bowers zapiše svojo palico v led. »Kje je neki ta južni tečaj? Danes smo opravili spet 22 km, plazimo se po višini 3000 m in tečaj se ne pokaže!«

Scott ne sliši. Stoji malo stran in si zapisuje v beležnico:

»3. jan. 1912. Samo še 280 km od cilja! In vendar ne pridemo vsi tja! Evans Lashly in Crean se morajo vrniti. Vedo že o tem in težko jim je. Mi nadaljujemo jutri ob petih. Imamo 5 in pol živežnih enot, več nego eno mesečno racijo za vsako osebo. Ali bomo mogli jutri dobro korakati s polnim tovorom? Če nam uspe, tedaj je zmaga naša!«

V sivem jutru je prišla ura slovesa. Stari Crean se ne more več premagati. Za vse na svetu bi rad ostal na voljavi strani. Debele solze mu curljajo po zaledenelih licih. Poročnik Evans in Lashly stojita strumno pred Scottom. Scott si ogleduje sani, pred katere se je vpregla trojica mož: »Šlo bo. Vrnili se boste zdravi. Hvala vam za vse, tovariši, dobro srečo in vreme na povratku — na veselo svidenje na ladji!«

★

Okrog glav trojice, ki se vrača, tuli vihar. Mraz se jim plazi od prstov na nogah preko meč do kolena. Dan za dnem

se borijo. Dosegli so Zgornji Beardmoreov lednik.

Poročnik Evans, ki vodi, je na koncu svojih moči. Brez opore svojih palic ne more več stati. Skorbut! Ozeblina! 12-urno korakanje na dan, v viharju, preko gladkega ledu, s sanmi, ki postajajo težje in težje. Še 95 km. Evans se opoteka. Še trideset metrov, še dvajset, še trije — Evans se zgrudi.

Za srečo je bilo »vagalno taborišče« blizu. Tovariša ga naložita na sani in bi ga rada vlekla dvajset ur daleč do kraja, kjer bi mu mogli Atkinsonovi tovariši pomagati. A nemogoče! Orkan se je dvignil. V strašnih zametih se sani ne premaknejo naprej. Lashly se trudi okrog bolnika, stari Crean se bo skoraj zgrudil, a hoče in mora pomagati bolnemu tovarišu. Toda kako?

Tedaj vpreže živce pred voljo in zdravi v noč in vihar proti vogačnemu taborišču. Tepta sneg, se plazi, se dviga, pada, se dviga: osemnajst ur tako skozi neskončno grozo. In doseže do smrti utrujen cilj. Opoteče se v šotor, ob štirih zjutraj, tovariši spijo:

»Pomagajte! Poročnik Evans je na smrt bolan, hitite, hitite, rešite ga!«

Po treh dneh so poročnika Evansa rešili.

D A L J E

Zwiener: PISMO

IZ ŽIVLJENJA DAVORINA JENKA

SKLADATELJEVO BIVANJE V PRAGI IN DRUGO

PAVLE KALAN

N A D A L J E V A N J E

Podrobnejših podatkov, kdaj je izšla Jenkova zbirka »Srbske, hrvatske i slovenske pesme za moski zbor« (op. 4), ne poznam. Simonič, Mantuani in Koželj jo stavijo v leto 1868. Slovenci so bili nanjo javno opozorjeni pač šele proti koncu 1869. leta, ko so prinesle »Novice« z dne 1. decembra kratko poročilo, da je Jenko »na svitlo dal smopić srbskih, hrvatskih in slovenskih pesem za možki zbor in jih posvetil knezu srbskemu Milanu Obrenoviću III.«⁸ Cena zbirke je bila 2 goldinarja.

Ista notica je sporočila o skladatelju, da »iz Belega grada gré za leto in dan v Prago«. V »Novicah« 22. XII. 1869. pa beremo naslednjo vest iz Ljubljane: — (Gosp. Davorin Jenko), čegar krasna pesem »Naprej zastava slave« je njegovo ime razglasila daleč po svetu, napravi pred odhodom svojim v Prago v nedeljo zvečer »besedo« v čitalnici, v kateri se bode med drugim pélo 8 njegovih večidel novih pesem. Ni nam treba reklamov delati za Jenkovo »besedo«, njegovo ime je že vabilo samo po sebi. Vstopnina je le 50 kr.

Nedelja, štefanovo, je bila pust, oblacen dan z dežjem; na večer je jelo snežiti.⁹ Marsikateri Ljubljčan je ostal rajši doma, nego da bi bil šel poslušat »besedo« že zdavnaj priznanega, po nadaljnji izobrazbi stremečega umetnika. In tako čitamo v poročilu novičkega poročevalca: »žalibog, da zavoli grdega vremena ni dvorana tako polna bila kakor smo želeli«.

Na koncertu¹⁰ so se izvemšili neko deklaracijo, ki jo je predavala Albina Brusova, in dve kompoziciji za klavir, ki ju je igrala Melanija Rohnova, izvajala sama Jenkova dela: moski zbori »Slovenska himna« (po vsej verjetnosti »Molitev«: Ti, ki si nas stvaril...), »Na morju«, »Srbska zvezda, knez Mihajlo« (le-ta s klavirskim spremljevanjem) in »Na Kosovem polju«, samospevi s klavirjem »Morje mi je ljubav tvoja«, »Kam?« in »Strunam« ter dvospev »Vse m'ne«. Zbore je pel pod skladateljevim vodstvom pevski zbor ljubljanske čitalnice, kot solista sta sodelovala tenorist Ivan Meden in (v dvospevu) baritonist Vojteh Valenta. — Jenko je s svojimi skladbami občinstvo jako navdušil. Kdor ima pogum, da skor cel večer izpoe samo s svojimi deli, mora si v svesti biti, da umotvori njegovi kaj velja. In živahna pohvala zbranega občinstva privedla je mojstru »Naprej zastava slave« da svoje nade ni prenapel. Radostno

BESEDA

ktero bo dal

Davorin Jenko

v sredo 28. oktobra

ob 8. uri zvečer

v

križanski dvorani.

Program:

1. »Bogovi stali.« Zbor in dramska »Soba srbska«, zložil D. Jenko.
2. Fragnerka mail. Zložil J. Vesnin. Deklamacija.
3. a) 8 skladb, samospev. (Zložil D. Jenko.
b) »Morje«, samospev.
4. Molitve, Zbor, Zložil D. Jenko.
5. a) La complainte, melodia russe par Goldbach.
b) Les Stradelles, Caprice Etude par Ascher.
6. Četrdeset, Zložil D. Jenko.
7. Naprej! Zložil D. Jenko.

P. T. gospodine, gospodje in žitavniški zbor
na svojo priponočo radovoljno obljubili.
Vstopnice po 50 kr. a. v. se dajo v stacioni gap.
Resvan-ovi na velikim trgu in v ročeh pri kani.

Spored prvega Jenkovega
ljubljanskega koncerta 1. 1863.
(Knjižnica Narodnega muzeja v Ljubljani)

mu čestitamo o slavnem izidu. Med zbori »sta« srbska zvezda« in »na Kosovem polju«, posebno furore izbudila. »Triglav«, nemški list slovenskih prvakov označuje »besedo« kot eno najodličnejših sploh in pravi, da so bili deležni odobravanja občinstva zlasti mojstrsko nastudirani in izvajani zbori; Jenkovi muziki priznava jugoslovanaki značaj in posebno melodično bogastvo ter sklone poročilo z napovedjo: »Wir stellen dem in Kürze nach Prag zur Vollendung seiner künstlerischen Studien abreisenden slovenischen Kompositeur das beste Prognostikon.« Kakor vidimo, navaža to poročilo izrecno, da je bil smoter Jenkove poti v Prago apopoinitev v glasbeni umetnosti.

Umetniški uspeh tega Jenkovega koncerta je bil po vsem tem nedvomen. A kako je bilo skladatelju pri srcu, si lahko mislimo ob tehle Stritarjevih besedah: »Zakaj nij dal »besedo« v središču slovenskega življenja? Samo njegovo ime bi že bilo dovolj; vse bi bilo vrelo poslušat, ve-

likaši bi ne bili vprašali, koliko je vstopnine. In imel bi bil za eno leto dovolj, da bi bil šel v Prago, ali kamor mu drago. — Napravil je res besedo v središči Slovenije — a bilo je — slabo vreme, in mož je imel samo 15 gold — izgube.¹¹

Že šest let poprej je bil Jenko ob sodelovanju pevcev Narodne čitalnice priredil svojo prvo »besedo« v Ljubljani. Tudi ta prireditev, ki se je vršila 28. oktobra 1863 v dvorani nemškega viteškega reda, je bila pičlo obiskana.¹² 26. decembra 1869 je tedaj skladatelj slovenske marseljeze doživel med rojaki že drugo tako razočaranje.

Verjetno je, da se Davorin Jenko po svojem koncertu ni več dolgo mudil v domovini, tako da je prišel v Prago prejkone v začetku 1870. leta.

¹ Prim. tudi »Slovenski Narod«, 4. decembra 1869.

² Podatek o posvetilu ni točen, zakaj delo je posvečeno »Njegovi Svetlosti Gos. podaru Mihaelu Obrenoviču III. Knezu Srbskom«, ki je posvetitev sprejel »na nekoliko dana pred svojo smrt« (knez Mihajlo je bil ubit 29. maja 1868).

³ Prim. vremensko poročilo v »Laibacher Zeitung« 1869, str. 2172.

¹⁰ Prim. »Novice« 1869, str. 433; »Triglavi«, št. 103 in 104.

¹¹ Gl. Stritarjev spis »Glasba« v »Zvonu« 1870, str. 387.

¹² Prim. »Laib. Zeitung« 1863, str. 981; »Novice« 1863, str. 357.

D a l j e

POTUJOČA GODBENIKA

IZ LITERARNEGA SVETA

MARCEL ROUFF

V starosti 59 let je preminul novinar in pisatelj Rouff, Parižan, čigar oče je po vojni 1870 osnoval v francoski prestolnici veliko založništvo. Že od doma je dobival krepko pobudo za pisateljski poklic. Po ob-

zornikih je objavil celo vrsto romanov, od katerih je »Dodin Bouffant« pravi biserek. Znani so dalje »Voyage au monde à l'envers«, »Sur le Quai Wilson«, ki je vzbudil nekaj hrupa v Ženevi, potem »Guinot-seau ou le moyen de ne pas parvenir«, kjer opisuje romancirano življenje svojega starega prijatelja Curnonskega.

V mladosti je objavil zvezek pesmi »Les Hautaines«, pozneje še študije »La vie de Chateaubriand« in »Hortense Schneider«.

Z razpravo o francoskih premogovnikih v 18. st. dosegel doktorat na Sorboni. S Curnonskym sta objavila 24 snopčev o gastronomski Franciji. Nad 20 let je dopisoval v »Tribune de Genève«, iz katere je tu pa tam prešla kaka njegova zamisel v »Zis«. V švicu je prebil nekaj let med vojno in po njej. Bil je strasten knjigoljubelec. Francoska vlada ga je odlikovala z viteškim križcem Častne legije. A. D.

HRVAŠKO SLOVSTVO V FRANCOSKEM TISKU.

Baldensperger-Hazardova »Revue de litt. comparée« je v zakasnelem snopiču (julij sept. 1935) priobčila na str. 554–557 razpravo Mirka Deanovića o nekaterih vprašanjih iz srbskohrvaške književnosti, zlasti o italijanskem vplivu na dubrovniško leposlovje. Nerodno je, da si francoske tiskarne ne omislijo naših črk: é je stalno zamenjan z é. Kdo bo iz potvorb »Drye« in »Drizié« spoznal Držića? Isti obzornik je nedavno drja Ocvirka precvil v Orvica.

A. D.

NOVE KNJIGE IN REVJE

PAVEL BREZNIK, TEMNA ZVEZDA

Izdala in založila Vodnikova družba v Ljubljani, 1935.

Med letošnjo književno produkcijo Vodnikove družbe smo prejeli tudi imenovani roman, ki obravnava zanimivo vprašanje,

DR. PAVEL BREZNIK

kako bi mogli učeni zvezdoslovci obrniti pozornost ljudi od preteče vojne s senzacijo o pojavitvi nove zvezde, ki grozi Zemlji s neizbežnim koncem. V naporih za ohranitev miru in preprečitev vojne, v kateri bi bile zaradi nenasitnega diktatorja naše sosede občutno prizadete predvsem slovenske zemlje, igra važno vlogo Jugoslovan Joca Pavlovič, ravnatelj zvezdarne na Vračaru v Beogradu. V ozadju glavnega dejanja se plete skromna ljubezenska zgodba, ki se tudi srečno zaključuje. Delo nudi zanimivo reportažo iz sedanjosti brez posebnega psihološkega poglobljanja v miselnost in čustvovanje delujočih oseb. Roman se je čitateljem zelo priljubil.

Pri čitanju romana, katerega dejanje se vrši v mednarodni družbi (srbski, francoski, italijanski, angleški in ameriški) v Beogradu, Parizu, New Yorku in na Jungfraui, me je zlasti zanimalo vprašanje pisave in sklanja tujih lastnih imen ter tvorbe pridevnikov iz njih, in to iz dveh razlogov: ker je svoj čas pisec sam posegel v reševanje tega problema (LZ 1933, str. 572) in ker je najnovejši poizkus rešitve v Slovenskem pravopisu naletel v nekih točkah na resne ugovore (Debeljak, LZ 1935, 670).

Pisec se v načelu ravna po splošno sprejetih normah. Tako piše: Lechartier, gen. Gastona Lechartiera, v Chamonixu, poleg Fontainebleauja, v Fontenayu, Laplace, La-

placeov, v Hôtelu Victoriji, Pavlu Moltoju, Dona Salvatorija, z Georgesom Grecyem, na Jungfraui itd.

V zgodi z novim Pravopisom in Glonarjevim Slovarjem slovenskega jezika bi kazalo opustiti končni nemi e v Marseilleu. Namesto po Boulevardu St. Michelu, na Boulevardu St. Germainu bi rajši rekli po Boulevardu St. Michela in na Boulevardu St. Germaina kakor pravimo v Ljubljani na Cesti sv. Petra. — Ponekod opušta avtor sklanjo, da ne bi zašel v preveč čudne oblike: v Rue Brune, iz Madame Butterfly. Pridevek Don pisec sklanja, nikoli pa ne Miss, Mont Mount.

Glede izreke mi ni jasno, kako naj čitam Lechartierov: ali lešartierov kot je predlagal dr. Debeljak (LZ 1933, 384), ali pa lešartjeiev kot zahteva novi Pravopis na str. XIII.

Ker je roman namenjen predvsem širšim ljudskim plastem, od katerih ne moremo zahtevati znanja zahodno evropskih jezikov in poznavanja njihovih pravopisov, zato bi bilo samo delu v korist, ako bi se citati iz tujih jezikov prevedli, tujim lastnim imenom pa dodala v oklepaj izreka.

Stanko Bunc

Major Polson Newman »Ethiopian Realities«. — Kritika šteje to delo med najzanimivejše spise o Abesiniji, kjer se je pisec mudil do konca oktobra 1935. Opira se dalje na pomenke z negušem, z Mussolinijem in z diplomatskimi zastopniki v Addis Abebi kakor tudi z lokalnimi in francoskimi državniki. Pika je, da ni biti kar se da objektivni in strah ključno rešitvijo spora, se priporoča v proučevanje vsakomur, kdor želi miru na svetu.

Ugo Nanni »Che cosa è l'Etiopia«. — V Milanu je izšla ta nepristranska razprava o zemljepisnem in gospodarskem ustroju dežele z mnogimi novimi in privlačnimi podrobnostmi, posebno v trgovsko političnem oziru.

Jacques Stüssy »Mit dem Faltboot nach Abessinien«. — Drzen mlad Švicar je spomladi 1933 s prijateljem veslarij po Donavi do Črnega morja in prispel v Konstanco, od koder jo je mahnil z ladjo v Addis Abebo. Odondod sta krenila z zločljivim čolnom po abesinskih jezerih in rekah. Prikazovanje dogodkov je sveže in nenavadno polnokrvno. Prav zanimive slike povečujejo vrednost dela.

VLOGA JUGOSLAVIJE NA BALKANU

Na pravni fakulteti v Parizu je nedavno doktoriral Milorad Janošević na podlagi odlične teze pod naslovom »La Yougoslavie dans les Balkans, son rôle diplomatique depuis la Grande Guerre«, kjer večje prikazuje položaj in pomen naše države na Balkanu.

D.

FILATELIJA

Znamka pripoveduje

Kruhovec pomeni za prebivalce daljnih otokov Tonga pol življenja. Njegov sadež

je približno tako velik kakor kokosov oreh. Podoben je kruhu in je zelo okusen, pa naj bo že pečen, pražen ali konserviran. Semenska zrna so zelo redilna. Navadno jih pečejo kakor pri nas kostanj in so res izvrstna slaščica.

Vlakna skorje uporabljajo domačini za izdelovanje blaga. Smola, pomešana z oljem, jim služi za mašenje lukenj v čolnih. Les uporabljajo za izdelovanje pohištva in orodja. Dobro posušen je prav podoben dragocenemu mahagoniju.

Znamka, ki jo kaže slika, je izšla l. 1897. in kaže kruhovčeve sadeže.

Nove znamke

Jugoslavija: Tudi nadaljnje vrednote naših frankovnih znamk s sliko kralja Petra II. prihajajo počasi v promet. Zadnje dni smo dobili znamke po 1 dinar v rjavi barvi. Dobrodelne znamke za zaščito otrok s sliko kraljice-matere Marije so v tisku in bodo v kratkem izšle. Baje bodo lepe, — tako vsaj pišejo listi. Prav verjeti pa ne moremo, kar se tiskajo v Franciji in Francija doslej še ni izdala nobene res okusne znamke.

Abesinija: O znamkah, ki naj bi jih izdala Italija v zasedenih delih Abesinije, še ni nobenih vesti, čeprav so bi se že napovedane. Pač pa je Abesinija izdala serijo zaslikih znamk z raznimi pretiski. Izpremenila je namreč svojo denarno enoto. Prej je imel srebrni tolar 24 grošev, zdaj pa so ga razdelili na 100 centimov. Tako smo dobili prejšnjo znamko po 1/8 groša s pretiskom 1 C., znamko 1/4 groša s pretiskom 2 C., po 1/2 groša s pretiskom 3 C., po 1 groš s pretiskom 5 C. in po 2 groša s pretiskom 10 C. Za rdeči križ so dali poseben pretisk na znamke po 1, 2, 4 in 8 grošev ter po 1 tolar.

Belgija: Petega februarja so bile izdane nove znamke nižjih vrednot s sliko belgijskega leva s kruno. V ozadju sta žamet in hermelin. Izšle so naslednje vrednote: po 5 c. oranžna, po 10 c. rumena

rjava, po 15 c. siva, po 20 c. višnjevo violičasta, po 25 c. rdeča, po 30 c. rjava, po 35 c. zelena in po 50 c. višnjeva.

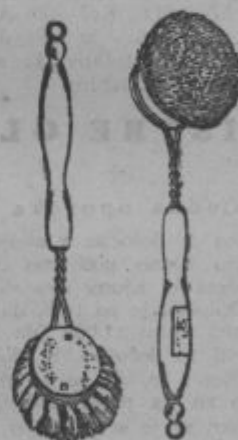
Francija: V spomin na generala Gallienija, enega najboljših francoskih kolonizatorjev in strategov, ki se mu moramo tudi mi zahvaliti, da so ostale francoske čete med svetovno vojno na solunski fronti, so izdali v Franciji tri spominske znamke po 50 centimov, 1 in 5 frankov. Znamke kažejo generala Gallienija na konju. Prvotno so izšle v prav slabem tisku, da so se vsi nad njimi zgražali. Zdaj pa so jih izdali v svetlotisku, da so še precej prikupne. Barve so izpremenjene, večja je tudi oblika.

Macao: Portugalska kolonija Macao je pretiskala nekaj svojih znamk z napisom »Aviao«, da služijo zdaj za letalsko pošto. Zaenkrat so izšle znamke po 2 c. (temno zelena), po 3 c. (skratna), po 6 na 5 c. (siva), 7 c. (karmínasta) in 8 c. svetlo višnjeva.

PRAKTIČNE NOVOTE

Za pomivanje

Med najbolj neprijetna kuhinjska dela spada pomivanje posode. Stroji, ki so jih izumili v ta namen, funkcionirajo dobro — toda za običajno gospodinjstvo ne prihajajo v poštev, ker so predragi. Zadovo-

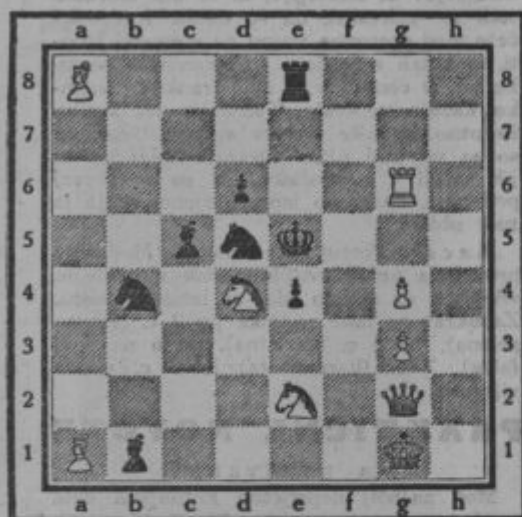

ljiti se moramo torej s primernimi majhnimi pripravami, ki nam delo vsaj znatno olajšajo. Med najbolj praktične pomivalne krtače spada nedvomno ta, ki jo prinašamo tu v podobi. Mala, okrogla krtača seže v vsako skodelo in ozek vrč. Počiva na obroču, tako da jo lahko obrnemo, če so se dlake na eni strani obrabile. Oblika ročaja jo dela posebno priročno. Velika prijetnost je že v tem, da nam ni treba z rokami seči v mastno pomivalno vodo. Kdor se take krtače privadi, ne bo iskal spet druge ali pa se zadovolji morda celo s kakšno pomivalno krpo.

PROBLEM 149

L. Tuhan — Baranovski (+) 1935

Mat v dveh potezih

Rešitev problema 148

1. Kf2-g2, Th3-h5; 2. g6xh7 (grozi Tc8+poteg h7-h8D), Kc7-d6; 3. Th8-a8, Td7xh7; 4. Ta8-a6+ in beli dobi enega izmed obeh črnih stolpov, ki sta, kakor obsojena, belemu na izbiro.

ZA BISTRE GLAVE

209

Čudna oporoka

Stara dama je določila v svoji oporoki, naj razdelijo njeno gotovino 33.300 din med dva očeta in njuna dva sina v enakih delih. Določila je pa tudi, da mora dobiti vsak med njimi 11.000 Din. Notar, ki naj bi izvršil to določbo, bi dobil kmalu sive lase. Menil je, da se je stara dama zmotila. Ko so pa prišli dediči, da bi dvignili denar, se je stvar takoj uredila in natančno v skladu z oporoko. Kako to?

Rešitev k št. 206

(Jungki Arktide)

Profesor je opazil, da je šla senca jambora vodoravno preko slike, torej ni bila perspektivno strajšana pa vendarle je bila znatno krajša od višine jambora. To

pa severno od tečajnega kroga ni mogoče, kajti ob tečajnem krogu stoji sonce v najugodnejšem mesecu — juniju — kvečjemu 47 stopinj nad obzorjem in sence navpičnih predmetov morejo biti tedaj le za neopazno malenkost krajše od predmetov samih. A še bolj severno od tečajnega kroga so sence seveda še daljše. Toda tudi profesorju se je vrnila napaka. Tudi v Berlinu niso mogli tega prizora posneti, ker tam poleti — ni snega, dočim pozimi tam sonce spet ni tako visoko, da bi moglo biti sence krajše. Takšen prizor bi mogli snemati pod istimi okoliščinami nekje v Alpah, na kakšni visoki ravnici. Ali pa v primerli letali dobi v primernem kraju južne polute.

Rešitev k številki 207

(Dva služabnika — en gospod?)

Najprvo sta se peljala dva služabnika preko, eden se je vrnil, nato spet dva služabnika preko, eden se je vrnil, potem dva gospoda preko, en služabnik je prepeljal brod nazaj in z njim en gospod, potem sta se peljala dva gospoda preko, en služabnik nazaj, dva služabnika preko, en služabnik nazaj in končno oba zadnja služabnika preko.

Rešitev k številki 208

(Koliko cvetlic?)

437.

KDO ZNA ODGOVORITI?

1. Kako se je imenoval kozaški poglavar, s katerim se je zvezal Karel XII?
2. V katerem Shakespearovem delu je Jago ena glavnih osebnosti?
3. Kako imenujemo črnilo za pisavo, ki se pokaže šele po posebnem postopku?
4. Kako imenujemo tekočo gneto v zemljaki notranjosti?
5. Katero boginjo upodabljajo z mečem in tehtnico?
6. Kateri švedski pisatelj se je v svojih lastnih življenjepisih imenoval Janeza?
7. Kdo je šel prvi v Canoso?
8. Kaj je nasprotje od stvarnosti?
9. Katera ženaka je zakrivila smrt Janeza Krstnika?
10. Kdo je lahko poklical duha z drgnjenjem svetilke?

Za pravilne odgovore na vsa vprašanja — ki jih mora prejeti uredništvo najkasneje do 1. marca t. l. — razpisujemo nagrado v obliki slovenske knjige. — Pravico do nagrade imajo samo naši naročniki.

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ŠT. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJO ADOLF RIBNIKAR — TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JEZERSEK Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4.—, po raznašalcih dostavljena Din 5.—